

Szkolny Program Profilaktyki

2016/2017

Przeszłość i teraźniejszość są naszymi środkami. Tylko przyszłość jest celem.

Pascal

I. Wstęp – pojęcie profilaktyki

Profilaktyka jest zespołem świadomych i intencjonalnych działań opartych na wiedzy o tym, jak wspierać zdrowie i jak zapobiegać zaburzeniom. Przez profilaktykę należy rozumieć działania przyczyniające się do wzmacniania czynników chroniących i/lub eliminacji i/lub redukcji czynników ryzyka. Czynniki ryzyka to cechy, sytuacje, warunki sprzyjające powstawaniu zachowań ryzykownych. Czynniki chroniące to cechy, sytuacje, warunki zwiększające odporność na działanie czynników ryzyka. Zachowania ryzykowne/problemowe to działania niosące ryzyko negatywnych konsekwencji zarówno dla zdrowia fizycznego i psychicznego jednostki, jak i dla jej otoczenia społecznego.

Zapobieganie niekorzystnym zjawiskom w życiu człowieka, powodującym zaburzenia w jego funkcjonowaniu somatycznym, psychicznym, społecznym i duchowym, obejmuje starania zmierzające do:

- zmniejszenia prawdopodobieństwa wystąpienia dysfunkcji (profilaktyka pierwszorzędowa),
- wykrycia wczesnych sygnałów negatywnych zjawisk i powstrzymania rozwoju dysfunkcji (profilaktyka drugorzędowa),
- zapobiegania skutkom i minimalizowania wtórnych uszkodzeń związanych z dysfunkcją oraz przeciwdziałania nawrotom zaburzeń (profilaktyka trzeciorzędowa – rehabilitacja).

Strategia postępowania profilaktycznego obejmuje:

1. wzmacnianie kompetencji ludzi niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w środowisku,
2. organizowanie lub reorganizowanie otoczenia tak, aby sprzyjało ono rozwojowi.

Działania profilaktyczne tworzą warunki do sprawnej realizacji procesu wychowawczego i wynikają ze świadomości zagrożeń prawidłowego procesu wychowawczego i gotowości do współdziałania w zmianie istniejącej sytuacji wychowawczej przez osoby zaangażowane w ten proces.

II. Profilaktyka w szkole - założenia

Szkoła jest terenem oddziaływań z zakresu profilaktyki pierwotnej i wtórnej.

Szkolny Program Profilaktyki jest osadzony w systemie funkcjonowania szkoły i jest oparty na zapisach zawartych w:

- Konwencji o prawach dziecka (Art. 33),
- Konstytucji Rzeczypospolitej (Art. 72),
- Kodeksie postępowania karnego (Art. 304),
- Kodeksem postępowania cywilnego (Art. 572),
- Ustawie o systemie oświaty,
- Ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- Ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii,
- Ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- Ustawie o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych,
- Ustawie o ochronie zdrowia psychicznego,
- Ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- Rozporządzeniu MENiS w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych i innych publicznych poradni specjalistycznych,
- Rozporządzeniu MENiS w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach,
- Rozporządzeniu MENiS w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegania wśród dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem,
- Rozporządzeniu MENiS w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletniego w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii,
- Rozporządzeniu MENiS w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych i integracyjnych,
- Rozporządzeniu MEN w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół,
- programach narodowych i krajowych:
 - Narodowym Programie Zdrowia (2007-2015),
 - Narodowym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (2006-2010),
 - Krajowym Programie Przeciwdziałania Narkomanii (2006-2010),
 - Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (2006-2016),
 - Programie Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV (2007-2011),
 - Programie Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży (2004-2014),
 - Narodowym Planie Działań na rzecz Dzieci (2004-2012),
 - Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego (2009-2013),
 - Programie Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce (2008-2011)

• Rządowym Programie "Bezpieczna i Przyjazna Szkoła"

- Statucie szkoły,
- Programie rozwoju szkoły,
- Szkolnym programie wychowawczym.

Szkolny Program Profilaktyki zawiera:

- sposoby monitorowania i diagnozowania problemów i potrzeb uczniów, rodziców, nauczycieli i szkoły jako instytucji na styku tych trzech środowisk,
- działania informacyjne adresowane do uczniów, rodziców, nauczycieli oraz środowiska lokalnego,
- działania edukacyjne dla uczniów, rodziców i nauczycieli w formie ścieżek edukacyjnych i samodzielnych programów dla poszczególnych grup,
- działania alternatywne wobec zachowań ryzykownych,
- wypracowane zasady szkolne zatwierdzone przez uczniów, rodziców i nauczycieli w formie szkolnych procedur reagowania w sytuacjach kryzysowych,
- działania interwencyjne oraz sposoby wspomagania procesu readaptacji uczniów powracających do szkoły po leczeniu lub resocjalizacji.

Szkolny Program Profilaktyki wymaga współpracy organów szkoły.

Zespół profilaktyczno-wychowawczy:

- diagnozuje oczekiwania uczniów i rodziców z zakresie profilaktyki,
- określa zadania w zakresie profilaktyki,
- określa zapotrzebowanie na realizację programów profilaktycznych,
- inicjuje przedsięwzięcia określone w Szkolnym programie profilaktyki,
- dokonuje analizy i ewaluacji działalności profilaktycznej.

Nauczyciele:

- doskonałą kwalifikacje i zdobywają nowe umiejętności w zakresie działań profilaktycznych,
- wspierają wychowawców w działaniach profilaktycznych.

Wychowawcy klas:

- realizują zadania z zakresu profilaktyki we współpracy z rodzicami,
- dbają o poczucie bezpieczeństwa i akceptacji ucznia w klasie,
- integrują zespół klasowy,
- wyposażają uczniów w umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach.

Szkolni realizatorzy programów profilaktycznych

- realizują zadania z zakresu profilaktyki zgodnie ze swoimi kwalifikacjami,
- wspierają wychowawców i nauczycieli w organizacji i prowadzeniu przedsięwzięć profilaktycznych,
- dzielą się swoją wiedzą i doświadczeniem.

Dyrektor:

- monitoruje pracę wychowawców klas, pedagoga i psychologa szkolnego w zakresie profilaktyki,

- współpracuje z podmiotami szkoły oraz instytucjami wspomagającymi działania z zakresu profilaktyki,
- pobudza nauczycieli do nowatorskich form pracy w zakresie szeroko rozumianej profilaktyki.

Pedagog i psycholog szkolny:

- podejmuje działania profilaktyczno-wychowawcze wynikające ze Szkolnego Programu Wychowawczego i Szkolnego Programu Profilaktyki w stosunku do uczniów i rodziców z udziałem nauczycieli,
- wspiera działania opiekuńczo-wychowawcze nauczycieli,
- rozpoznaje indywidualne potrzeby uczniów i analizuje przyczyny niepowodzeń szkolnych,
- organizuje i prowadzi różne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów, rodziców i nauczycieli.

Samorząd szkolny:

- opiniuje Szkolny program profilaktyki,
- podejmuje własne inicjatywy z zakresu profilaktyki we współpracy z innymi organami szkoły.

Rada Rodziców:

- uchwała Szkolny program profilaktyki,
- współpracuje z Radą Pedagogiczną i dyrektorem w zakresie profilaktyki.

Rodzice:

- korzystają z pomocy i wsparcia ze strony pedagoga i psychologa szkolnego w zakresie profilaktyki.

Organ prowadzący:

- współuczestniczy w wyposażaniu szkoły w pomoce dydaktyczne i środki niezbędne do realizacji Szkolnego Programu Profilaktyki,
- przeznacza środki na realizację zajęć profilaktyczno-wychowawczych.

Organ nadzoru pedagogicznego:

- wspiera organy szkoły w opracowaniu narzędzi ewaluacji Szkolnego programu profilaktyki,
- umożliwia wymianę doświadczeń w zakresie tworzenia, realizacji i ewaluacji Szkolnego programu profilaktyki.

III. Diagnoza problemów

Tworzenie Szkolnego Programu Profilaktycznego wymaga określenia obszarów problemowych i dostosowania do nich konkretnych, zaplanowanych działań.

Diagnoza sytuacji obejmowała badanie uczniów, rodziców oraz nauczycieli i dotyczyła: używania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy w tym także cyberprzemocy, bezpieczeństwa, wiedzy o życiu seksualnym, dbałości o zdrowie, w tym także zdrowie psychiczne, umiejętności psychospołecznych, w tym budowania więzi społecznych, działań alternatywnych oraz kompetencji wychowawczych.

W badaniach posłużono się szeregiem ankiet wycinkowych opracowanych przez psychologa i pedagoga szkolnego uzupełnionych obserwacją uczniów w sytuacjach szkolnych,

rozmowami indywidualnymi z uczniami, rodzicami i nauczycielami oraz analizą dokumentacji szkolnej.

IV. Cele oddziaływań profilaktycznych

Głównym celem Szkolnego Programu Profilaktyki jest zwiększenie ilości i jakości oddziaływań profilaktycznych w szkole.

Realizacji celu głównego służą:

- stwarzanie warunków bezpiecznego rozwoju i funkcjonowania w szkole,
- reagowanie na zagrożenia,
- eliminacja lub redukcja czynników ryzyka,
- wzmacnianie czynników chroniących,
- kształcenie postaw prozdrowotnych,
- promowanie zdrowego stylu życia,
- wskazywanie wzorców zachowań,
- rozwijanie umiejętności radzenia sobie z wymogami życia,
- opóźnianie inicjacji alkoholowej, nikotynowej oraz seksualnej, zachęcanie do abstynencji.

V. Zadania i standardy jakości oddziaływań profilaktycznych

Z przedstawionych powyżej celów wynikają następujące zadania:

- dostarczenie informacji na temat skutków zachowań ryzykownych i tym samym umożliwienie racjonalnego wyboru,
- pomoc w rozwijaniu ważnych umiejętności społecznych i psychologicznych,
- rozwijanie możliwości podejmowania działań alternatywnych poprzez zaangażowanie uczniów w działalność pozytywną,
- reagowanie na próby podejmowania zachowań ryzykownych poprzez odwołanie się do specjalistycznej pomocy,
- pomoc w organizowaniu pierwszego kontaktu ze specjalistą,
- współpraca z rodzicami.

Oddziaływania profilaktyczne charakteryzują następujące standardy jakości:

- bezpieczeństwo uczestników, ochrona prywatności i zapewnienie dyskrecji,
- respektowanie podmiotowości, poszanowanie godności i indywidualności,
- skuteczność, wykorzystywanie sprawdzonych strategii, form i metod oddziaływania,
- uwzględnianie w działaniach wiedzy z zakresu psychologii rozwojowej,
- zgodność ze wstępną diagnozą zagrożenia.

Przekazywane treści profilaktyczne powinny:

- być rzetelne,
- być dostosowane do poziomu rozwoju intelektualnego, emocjonalnego i społecznego adresata, adekwatne do jego możliwości percepcyjnych,
- uwzględniać poziom już posiadanej przez odbiorcę wiedzy,

- uwzględniać system wartości uczestników oraz stopień ich wrażliwości,
- być adekwatne, dostosowane do potrzeb i problemów odbiorców,
- być zgodne z aktualnym stanem wiedzy z dziedziny, której dotyczą,
- koncentrować się na czynnikach ryzyka i czynnikach chroniących.

VI. Oddziaływania profilaktyczne

Działania profilaktyczne w roku szkolnym 2016/2017 będą realizowane w 5 obszarach:

1. Uzależnienia od substancji:

a. Alkoholu

- Realizacja programu profilaktycznego „ARS – czyli jak dbać o miłość” w LO
- Realizacja tematyki podczas godzin wychowawczych, zajęć z przyrody, biologii, chemii,
- Działania interwencyjne – indywidualna pomoc uczniom eksperymentującym z alkoholem i ich rodzicom,
- Wywiadówka profilaktyczna w klasach IV-VI SP,
- Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017,
- Współpraca z instytucjami działającymi na rzecz profilaktyki pierwotnej i wtórnej.

b. Tytoniu/nikotyny

- Realizacja programów profilaktycznych: „Czyste powietrze wokół nas” – oddział przedszkolny, „Nie pal przy mnie proszę” – klasy I-III SP, „Znajdź właściwe rozwiązanie” – klasy IV-VI SP i gimnazjum
- Realizacja tematyki podczas godzin wychowawczych, zajęć z przyrody, biologii, chemii,
- Działania interwencyjne wobec uczniów używających wyrobów tytoniowych i e-papierosów,
- Wywiadówka profilaktyczna w klasach 0-III SP,
- Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017,
- Współpraca z instytucjami działającymi na rzecz profilaktyki pierwotnej i wtórnej.

c. Nielegalnych środków psychoaktywnych (narkotyków/dopalaczy)

- Realizacja programu profilaktycznego „Smak życia” w gimnazjum,
- Realizacja akcji „STOP dopalaczom – nie daj się wypalić”,
- Działania interwencyjne – indywidualna pomoc uczniom eksperymentującym z nielegalnymi środkami odurzającymi i ich rodzicom,
- Wywiadówka profilaktyczna w klasach I-III gimnazjum i LO,
- Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017,

–Współpraca z instytucjami działającymi na rzecz profilaktyki pierwotnej i wtórnej.

2. Uzależnienia behawioralne:

a. Od Internetu

–Realizacja tematyki na lekcjach wychowawczych i informatyki,
–Działania interwencyjne – indywidualna pomoc uczniom zagrożonym uzależnieniem i ich rodzicom,
–Wywiadówka profilaktyczna,
–Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017,
–Współpraca z instytucjami działającymi na rzecz profilaktyki pierwotnej i wtórnej.

b. Od gier komputerowych

–Realizacja tematyki na lekcjach wychowawczych i informatyki,
–Działania interwencyjne – indywidualna pomoc uczniom zagrożonym uzależnieniem i ich rodzicom,
–Wywiadówka profilaktyczna,
–Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017,
–Współpraca z instytucjami działającymi na rzecz profilaktyki pierwotnej i wtórnej.

c. Od pornografii/seksu

–Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych i wdż,
–Działania interwencyjne – indywidualna pomoc uczniom zagrożonym uzależnieniem i ich rodzicom,
–Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017,
–Współpraca z instytucjami działającymi na rzecz profilaktyki pierwotnej i wtórnej.

3. Promocja zdrowia w tym zdrowia psychicznego:

a. Zapobieganie zakażeniom HIV

–Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, biologii i wdż,
–Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.

b. Zapobieganie zakażeniom WZW

–Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, biologii i wdż,
–Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.

c. Zapobieganie gruźlicy

–Realizacja programu profilaktycznego „Zadbaj o swoje płuca” w klasach IV-VI SP,
–Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, przyrody, biologii,

- Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.
 - d. Zapobieganie próchnicy
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, przyrody,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017,
 - Współpraca z pielęgniarką szkolną.
 - e. Zapobieganie chorobom brudnych rąk
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, przyrody,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.
 - f. Zapobieganie wadom postawy
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowania fizycznego,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017,
 - g. Zapobieganie i radzenie sobie z depresją, zapobieganie samobójstwom
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017,
 - Działania interwencyjne – indywidualna pomoc uczniom zagrożonym depresją/samobójstwem i ich rodzicom.
 - h. Promowanie zdrowego stylu życia: higieny, zdrowej diety, aktywności fizycznej, higieny pracy i wypoczynku
 - Realizacja programu „Trzymaj formę” w klasach V-VI SP i gimnazjum,
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, biologii, przyrody, techniki, wychowania fizycznego, wdz,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.
- 4. Umiejętności i role społeczne:
 - a. Zapobieganie agresji, przemocy (fizycznej, słownej, emocjonalnej, seksualnej)
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017,
 - Szkoleniowa rada pedagogiczna z zakresu stosowania procedury „Niebieskiej Karty”
 - Działania interwencyjne – indywidualna pomoc uczniom ofiarom, sprawcom i świadkom przemocy i ich rodzicom.
 - b. Zapobieganie cyberprzemocy
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017,
 - Działania edukacyjne w zakresie reagowania na cyberprzemoc dla nauczycieli,

- Działania interwencyjne – indywidualna pomoc uczniom ofiarom, sprawcom i świadkom przemocy i ich rodzicom.
 - c. Budowanie umiejętności psychospołecznych
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, wos, wdż,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.
 - d. Wdrażanie do pełnienia ról społecznych
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, wos, wdż,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.
 - e. Integracja społeczna
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, wos, wdż,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.
5. Działania alternatywne:
- a. Promowanie aktywności sportowej
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowania fizycznego,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.
 - b. Promowanie uprawiania turystyki i rekreacji
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, przyrody, geografii,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.
 - c. Promowanie realizowania działalności artystycznej
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, plastyki, muzyki, zajęć artystycznych,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.
 - d. Promowanie działalności społecznej
 - Realizacja tematu na lekcjach wychowawczych, wos, wdż,
 - Działania wynikające z kalendarza działań wychowawczych i profilaktycznych 2016/2017.

VII. Ewaluacja

Ewaluacja Szkolnego Programu Profilaktyki zostanie dokonana w czerwcu 2017 roku przez zespół wychowawczy na podstawie danych uzyskanych z ankiet wycinkowych uzupełnionych obserwacją uczniów w sytuacjach szkolnych, rozmowami indywidualnymi z uczniami, rodzicami i nauczycielami oraz analizą dokumentacji szkolnej i będzie stanowić podstawę do przygotowania Szkolnego Programu Profilaktyki na rok szkolny 2017/2018.